

مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی

(مبانی فقهی و آثار قابلیت اتساب)

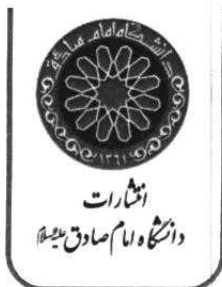
تالیف

علی غلامی

هیئت علمی دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

محمدصادق آزادفر

www.ketab.ir

عنوان: مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی (مبانی فقهی و آثار قابلیت انتساب)

مؤلفان: دکتر علی غلامی و محمدصادق آزادفر

ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام

چاپ و صحافی: چاپ سپیدان

چاپ اول: ۱۴۰۰

قیمت: ۴۴۰/۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۹۴۶-۶

نگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب، میدان فخرروزی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، همکف، واحد ۲ و ۳
تلفن: ۶۶۹۵۴۶۰۳ مرکز تبلیغی: ۰۹۱۰۶۰۶۷۴۱۱
فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت، ضلع شمالی دانشگاه
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵ کد پستی: ۱۴۶۵۰۱۴۲ تلفکس: ۸۸۲۷۰۱۴۲
فروشگاه اینترنتی: E-mail: pub@isu.ac.ir • www.press.isu.ac.ir

سرشناسه: غلامی، علی، ۱۳۵۵ -

عنوان و نام پدیدآور: مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی (مبانی فقهی و آثار قابلیت انتساب) /

علی غلامی و محمدصادق آزادفر.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۰۹ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۹۴۶-۶

شناسه افزوده: مسئولیت جزائی شخصیت حقوقی (فقه)

شناسه افزوده: مسئولیت جزائی شخصیت حقوقی - ایران

شناسه افزوده: مسئولیت جزائی شخصیت حقوقی

شناسه افزوده: آزادفر، محمدصادق، ۱۳۷۰ -

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

ردمبندی کنگره: BP ۱۹۸/۶

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۹

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۱۳۸۷۶

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی‌باشد.
این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

سخن ناشر	۱۱
دیباچه	۱۳
بخش اول: مفاهیم و مبانی مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی	
فصل اول: مبادی تصوری و تصدیقی	۲۵
مقدمه	۲۵
۱-۱. شخص حقوقی	۲۵
۱-۱-۱. تعریف شخصیت حقوقی از دیدگاه حقوق دانان	۲۷
۱-۱-۲. تعریف شخصیت حقوقی از منظر فقه	۲۹
۱-۱-۳. انواع شخص حقوقی	۳۳
الف. اشخاص حقوقی موضوع حقوق عمومی	۳۳
ب. اشخاص حقوقی موضوع حقوق خصوصی	۳۸
۲-۱. مسئولیت کیفری	۳۹
۱-۲-۱. تعریف مسئولیت کیفری از دیدگاه حقوق دانان	۴۰
۲-۲-۱. تعریف مسئولیت کیفری از دیدگاه فقه	۴۱
۳-۱. نظریه‌ها و دیدگاه‌های انتساب مسئولیت کیفری به اشخاص حقوقی	۴۴
۱-۳-۱. دیدگاه‌های عدم انتساب مسئولیت کیفری به اشخاص حقوقی	۴۴
الف. ضرورت احراز عنصر معنوی بزهکار	۴۴

- ب. عدم تناسب بعضی از مجازات‌های کیفری برای شخص حقوقی ۴۵
- ج. عدم نیل به اهداف مجازات ۴۶
- د. نقض اصل شخصی بودن جرم و مجازات ۴۶
- ۱-۳-۲. دیدگاه‌های انتساب مسئولیت کیفری به اشخاص حقوقی ۴۷
- الف. نظریه مسئولیت نیابتی ۴۷
- ب. نظریه برابرنگاری (شخصیت ثانوی) ۴۸
- ج. نظریه مسئولیت مافوق و کارفرما ۴۹
- د. نظریه تجمیع ۵۰
- ه. نظریه مسئولیت سازمانی ۵۱
- و. نظریه قدرت و پذیرش ۵۲
- ز. نظریه مسئولیت مستقیم (شخصیت ثانویه) ۵۳
- ح. نظریه سیاست شخص حقوقی ۵۴
- ۱-۴. دیدگاه‌های جوامع مختلف حقوقی در خصوص مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی ۵۴
- ۱-۴-۱. روم باستان ۵۵
- ۱-۴-۲. فرانسه ۵۵
- ۱-۴-۳. نظام حقوقی کامن‌لا ۵۹
- ۱-۴-۴. ایالات متحده آمریکا ۶۱
- ۱-۴-۵. جامعه بین‌المللی ۶۳
- فصل دوم: عناصر و مبانی تحقق مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در حقوق ایران . ۶۷**
- مقدمه ۶۷
- ۱-۲. عناصر تحقق مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در حقوق ایران ۷۰
- ۱-۱-۲. عنصر قانونی ۷۱
- الف. سابقه تقنینی مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی ۷۱
- ب. قوانین حاکم بر مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی ۷۲
- ۱-۲-۲. عنصر مادی ۷۹
- الف. رفتار مادی ۸۰

ب. شرایط و اوضاع و احوال.....	۸۳
ج. نتیجه مجرمانه.....	۸۵
۲-۱-۳. عنصر معنوی.....	۸۶
۲-۲. مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در بستر نظام حقوق کیفری داخلی و بین‌المللی ۹۰	
۱-۲-۲. مبانی پذیرفته شده مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در قوانین و مقررات داخلی.....	۹۱
الف. اصل فردی بودن مسئولیت کیفری.....	۹۱
ب. مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر.....	۹۳
ج. مسئولیت کیفری جرم سازمان‌یافته.....	۹۵
۲-۲-۲. مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در رویه حقوق کیفری بین‌المللی..	۱۰۲
الف. دادگاه نورنبرگ.....	۱۰۳
ب. معاهده صلح برنهای.....	۱۰۴
ج. دیوان کیفری بین‌المللی.....	۱۰۶
فصل سوم: مبانی پذیرفته شده مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در فقه امامیه .	۱۰۹
مقدمه.....	۱۰۹
۱-۳. مبانی فقه سنتی.....	۱۱۵
۱-۱-۳. مفاهیم اعتباری.....	۱۱۵
الف. مالکیت.....	۱۱۵
ب. ذمه.....	۱۲۰
ج. فته باغیه.....	۱۲۱
۲-۱-۳. احکام و قواعد اثبات‌کننده مسئولیت کیفری.....	۱۲۳
الف. قاعده «الراضی بعمل قوم کالداخل فیهم».....	۱۲۳
ب. قاعده «لا ضرر».....	۱۲۶
ج. قاعده «التعزیر لکل عمل محرم».....	۱۲۹
۲-۳. مبانی فقه حکومتی.....	۱۳۴
۳-۲-۱. قاعده حفظ نظام.....	۱۳۵

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
(قرآن کریم، سوره مبارکه النمل / آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

رسالت و مأموریت دانشگاه امام صادق (علیه السلام) «تولید علوم انسانی اسلامی» و «تربیت نیروی درجه یک برای نظام» (که در راهبردهای ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله تعیین شده) است. اثرپذیری علوم انسانی از معانی معرفتی و نقش معارف اسلامی در تحول علوم انسانی، دانشگاه را بر آن داشت که به طراحی نو و بازمهندسی نظام آموزشی و پژوهشی جهت پاسخ‌گویی به نیازهای نوظهور انقلاب، نظام اسلامی و تربیت اسلامی به عنوان یک اصل محوری برای تحقق مأموریت خویش بپردازد و بر این باور است که علم توأم با تزکیه نفس می‌تواند هویت جامعه را متأثر در مسیر تعالی و رشد قرار دهد.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چهارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل‌ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهره‌مندی از نتایج آن‌هاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم‌اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیان‌گذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام‌عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (علیه السلام) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آنها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و اطمینان‌انگیز در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پربارتر نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق (علیه السلام) را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (ان شاء الله)

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه